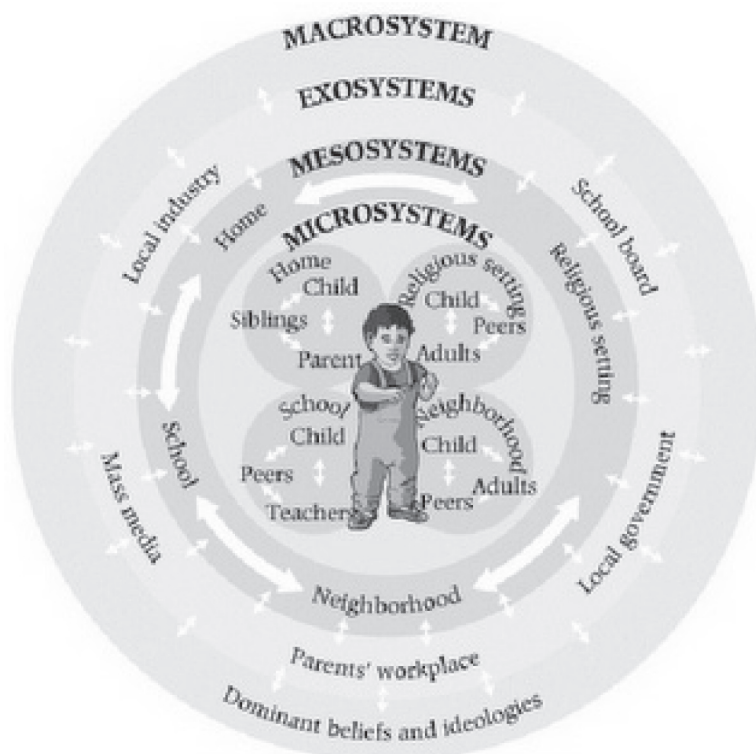

บทบรรณาธิการ

ครอบครัวและชุมชนกับการป้องกันสิ่งเสพติด

ครอบครัวนับเป็นหน่วยย่อยที่สุดในสังคม แต่เป็นหน่วยสำคัญที่สุดในการบ่มเพาะมนุษย์เข้าสู่สังคม ในปัจจุบันมีรายงานการวิจัยบ่งชี้ถึงความสำคัญของครอบครัวในการบ่มเพาะคุณลักษณะต่าง ๆ ทั้งด้านบุคลิกภาพ จิตใจและปัญญา

รูปที่ 1 Bronfenbrenner's Ecological Systems Theory, คัดลอกจาก

<http://whatmakespeopletick.blogspot.com/2010/07/bronfenbrenners-ecological-systems.html>

Urie Bronfenbrenner จิตแพทย์เชื้อสาย รัสเซีย อเมริกัน ผู้มีชื่อเสียงในการพัฒนาทฤษฎีระบบนิเวศน์ เพื่ออธิบายพัฒนาการเด็กที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยแวดล้อมเด็ก ทฤษฎี Bronfenbrenner จะเชื่อมโยงปัจจัยต่าง ๆ ตั้งแต่ปัจจัยครอบครัว ชุมชน และสังคม ถ้วนแต่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางกายภาพ จิตใจ และปัญญา

กรณีตัวอย่างเด็ก 1 คน เมื่อเกิดมาพร้อมกับพัฒนาการทางสมองที่เป็นต้นทุนที่แท้ในชีวิตสมองที่ถูกพัฒนามาตั้งแต่ในครรภ์จะแฝงมาด้วยลักษณะทางพันธุกรรมที่พร้อมจะแสดงออกเมื่อถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้า เด็กที่อยู่กับสิ่งแวดล้อม(Nurture) ที่เป็นบวก เด็กก็จะมีพฤติกรรมทางบวก ในขณะที่เด็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นลบ การแสดงออกทางพฤติกรรมก็จะเป็นลบตามภาวะแวดล้อมนั้น

จากการทำงานติดตามเด็กติดยาในชุมชนกองขยะหนองแขม กรุงเทพมหานคร พบว่า เด็กกลุ่มนี้มีลักษณะครอบครัวที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาการในทุกด้าน เช่น สิ่งแวดล้อมภายในบ้านและบริเวณชุมชนไม่สะอาด พ่อแม่ เพื่อนบ้านมีการทะเลาะวิวาท ใช้ภาษาหยาบคายเป็นประจำ ครอบครัวมีการใช้สิ่งเสพติด เช่น บุหรี่ เหล้า ยาบ้า กัญชา และการพนันให้เด็กเห็นประจำ เมื่อเด็กเติบโตก็มีการใช้สิ่งเสพติดเช่นเดียวกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงใช้ทฤษฎีระบบนิเวศน์ ของ Bronfenbrenner โดยดำเนินการนำพ่อแม่ (Parents) แกนนำชุมชน (Community Leaders) มาร่วมทำความเข้าใจในปัญหา ร่วมหาแนวทางในการแก้ปัญหา และร่วมป้องกันกลุ่มเสี่ยงและติดตามเฝ้าระวังการติดยา สร้างเครือข่ายแม่ที่มีลูกติดยา (Mother Networking for Drug Dependence) เพื่อเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลลัพธ์ที่ได้ ชุมชนน่าอยู่ พ่อแม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เป็นพุดดี ปฏิบัติต่อกันในสมาชิกครอบครัวดี ใช้เวลาว่างร่วมกัน มีทัศนคติที่ดีต่อชุมชน เลิกใช้สิ่งเสพติด หรือไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มเหล้า และไม่เล่นการพนันต่อหน้าเด็ก ครอบครัวในชุมชนเป็นหนี้้น้อยลง มีทักษะการใช้ชีวิต มีอาชีพมั่นคง เด็กและเยาวชนมีทักษะในการปฏิเสธสิ่งเสพติดดีขึ้น เกิดภาวะครอบครัวเป็นสุข ชุมชนเป็นสุข สังคมเป็นสุข

ดังนั้นพิจารณาจาก ทฤษฎีระบบนิเวศน์ ของ Bronfenbrenner จะสะท้อนได้ว่า ปัจจัยด้านครอบครัว ชุมชน และสังคม เป็นได้ทั้งปัจจัยเชิงบวก และปัจจัยเชิงลบ หมายถึงเป็นได้ทั้งปัจจัยส่งเสริมกระตุ้นพัฒนาการทางกาย ใจ และปัญญา หรืออาจเป็นปัจจัยควบคุมพัฒนาการส่งผลให้พัฒนาการล่าช้า มีปัญหาพฤติกรรมและบุคลิกภาพ

แต่อย่างไรก็ตามเด็กไม่ได้อยู่แต่ในครอบครัวเท่านั้น เด็กต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ที่โรงเรียน สิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนมีผลมากต่อการพัฒนาการ คุณครู และผู้ดูแลเด็กต้องเน้นกระบวนการการจัดการเรียนรู้ ต้องมีทักษะในการประเมินติดตามพัฒนาการเด็ก และต้องมีทักษะในการส่งต่อ เชื่อมต่อกับผู้ปกครอง เพื่อช่วยกันเป็นพลังในการกระตุ้น ส่งเสริมปัญญาของเด็ก เด็กและเยาวชนจะเปลี่ยนเป็นพลังสร้างสรรค์ พลังแห่งปัญญา นำพาสังคมประเทศไทยเจริญรุ่งเรืองต่อไป

ประภาพรณ จูเจริญ
บรรณาธิการประจำฉบับ